

ภาคผนวก ง

พันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะ

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับเขตชุมชนเมือง

ในการเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมและสามารถขึ้นได้ดีในเขตชุมชนเมือง ซึ่งพันธุ์ไม้ที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ควรเป็นพันธุ์ไม้ยืนต้น เนื่องจากไม้ยืนต้น มีอายุที่ยืนนาน มีคุณค่าทางจิตใจสูงและเสริมคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าไม้พุ่มหรือไม้ล้มลุก ซึ่งข้อพิจารณาในการเลือกพันธุ์ไม้ยืนต้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความสวยงามคงทน วัตถุประสงค์ของการปลูก ความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและบำรุงรักษา หลักทั่วไปในการคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ ควรคำนึงถึงนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้ โดยเน้นการคัดเลือกพันธุ์ไม้ถิ่นเดิม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบนิเวศระหว่างเขตชุมชนเมืองในประเทศไทย มีความแตกต่างกันไม่มากนักในพื้นที่ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการจัดการและดูแลอย่างประณีต ข้อจำกัดเรื่องนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้จึงมีไม่มากนัก การพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไม้จึงควรเน้นไปที่บทบาท หน้าที่และความหลากหลายของพืชพันธุ์ อายุและขนาด มากกว่าถิ่นกำเนิดเดิม โดยอาจพิจารณาตามหมวดหมู่ดังนี้

1. พันธุ์ไม้ให้ร่ม

ได้แก่ ไม้ยืนต้นที่มีเรือนยอดขนาดใหญ่ สามารถให้ร่มเงาได้ดี เหมาะสำหรับปลูกในพื้นที่สาธารณะที่มีบริเวณกว้าง เช่น สวนสาธารณะ ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา ลานจอดรถยนต์ และพื้นที่ของเอกชนที่มีบริเวณกว้าง

ตัวอย่างชนิดไม้ที่ให้ร่มเงาได้ดี ได้แก่ ก้ามกราม จามจุรี ตะเคียนทอง ทองกวาว นนทรี บุนนาค พิกุล ประดู่ป่า ประดู่แดง มะเกลือ มะฮอกกานี สะเดา สัตบรรณ สารภี หางนกยูงฝรั่ง ยางนา และหูกวาว ไม้ผลยืนต้นบางชนิดสามารถให้ร่มเงาได้ดี และให้ผลรับประทานได้ เช่น กระท้อน ขนุน ชมพู่ น้อยหน่า มะขาม มะม่วง มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ และสาลี่

2. พันธุ์ไม้ให้ดอก

ได้แก่ ไม้ยืนต้นที่ให้ดอกที่มีสีสวยงาม บางชนิดอาจมีกลิ่นหอม สร้างความร่มรื่น สวยงาม ซึ่งอาจแบ่งตามสีต้นและกลิ่นหอมของดอก สามารถเลือกปลูกได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ปลูก ไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ ริมถนน ริมทางเดิน ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และพื้นที่ของเอกชน ดังต่อไปนี้

- กลุ่มดอกสีขาว เช่น กันเกรา กระทิง แคนฝรั่ง จำปี บุษหงาส่าหรี และสารภี
- กลุ่มดอกสีครีม เช่น กุ่มน้ำ กุ่มบก จันทน์กะพ้อ ตะเคียนทอง บุนนาค พุทธรักษา พิกุล มะม่วง สะเดา สัตบรรณ และอโศกอินเดีย
- กลุ่มดอกสีส้ม เช่น คอเคียว แคนแสด जू ถ่อน ทองกวาว ทองเหลืองต่าง ปีบทอง โสภณ และหางนกยูงฝรั่ง
- กลุ่มดอกสีชมพู เช่น กัลปพฤกษ์ กาฬพฤกษ์ จามจุรี ชงโค ชมพูพันธุ์ทิพย์ ชัยพฤกษ์ ตะแบก เต่า และลั่นทม
- กลุ่มดอกสีแดง เช่น ชงโค ประดู่แดง พุฒิมงคล ลั่นทม สาละลังกา โสภณ โสภณ และโศกสปีน
- กลุ่มดอกสีม่วง เช่น แก้วเจ้าจอม กระพี้จั่น ตะแบก เตียน ศรีตรัง เสลา อินทนิลน้ำ อินทนิลบก และอินทรี
- กลุ่มดอกสีเหลือง เช่น กระถินณรงค์ กันเกรา ขี้เหล็กอเมริกัน จำปา ต้นหยง นนทรี ประดู่บ้าน ฝ้ายคำ พะยอม รัตมา ราชนพฤกษ์ ลั่นทม แสมสาร โสภณ สุพรรณิการ และเหลืองอินเดีย
- กลุ่มดอกหอม เช่น กระดังงาไทย กระถินณรงค์ กระทิง กระทุ่ม กฤษณา กันเกรา ปีบแก้วเจ้าจอม จันทน์กะพ้อ จำปี จำปา จำปูน ชงโค พะยอม พิกุล ลั่นทม ลำควน สารภี สาละลังกา โสภณ และโศกเหลือง

3. พันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะ

การปลูกไม้ยืนต้นในสวนสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ลดกระแสลม เป็นองค์ประกอบของการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม สำหรับการคัดเลือกพันธุ์ไม้เพื่อปลูกในบริเวณสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะขนาดใหญ่ สามารถนำพันธุ์ไม้ยืนต้นมาปลูกได้หลากหลายชนิด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งการปลูกพันธุ์ไม้ในบริเวณสวนสาธารณะนี้ ควรจะเน้นในเรื่องของความหลากหลายของชนิดพันธุ์ โดยคัดเลือกให้เหมาะสมกับสภาพดิน ลักษณะพื้นที่ บทบาทการใช้ประโยชน์ ตลอดจนความสวยงาม โดยอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มไม้ให้ร่มเงา กลุ่มไม้ดอกหอม หรือตามสีสันของดอกก็ได้

สวนหย่อม หรือสวนสาธารณะขนาดเล็ก การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ ควรจะเน้นในเรื่องของลักษณะทรงพุ่มที่สวยงาม ไม่แผ่กว้างเกินไป ให้ร่มเงาได้ดี ให้ดอกสวยงาม ให้ดอกหอม ไม่มียางที่เป็นพิษ ไม่มีโรคและแมลงที่อาจก่อให้เกิดอันตราย โดยคำนึงถึงสภาพดิน และลักษณะของพื้นที่ การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ จะต้องคำนึงถึงภาระในการดูแลรักษาด้วย เนื่องจากในสวนหย่อมนั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องช่วยกันดูแลรักษา ซึ่งไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดเล็กอาจจะมีเหมาะสมมากกว่าไม้ต้นขนาดใหญ่ เช่น กระถิง กุ่มบก แก้วเจ้าจอม ข่อย คอเดีย จำปา จำปี ชงโค ชัยพฤกษ์ ตะแบก แตรชมพู น้ำเต้าต้น บุหงาสำหรับ รัตมา ลำดวน ไม้ตระกูลหมากหรือ ไม้ตระกูลไผ่

4. พันธุ์ไม้ตามริมถนนและเกาะกลางถนน

ควรเป็นพันธุ์ไม้ที่ทนต่อมลพิษทางอากาศและฝุ่นละออง ทนต่อความร้อนและความแล้ง ไม่ผลัดใบ ปลูกได้ง่าย มีการเติบโตรวดเร็ว ไม่ควรมีขนาดใหญ่และสูงจนเกินไป กิ่งก้านเหนียว ไม่เปราะหักง่าย ใบเล็กฝอย ให้ดอกสวยงามและอยู่ได้นาน ไม่มีผลขนาดใหญ่ที่จะหล่น ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจร มีระบบรากลึก ไม่ทำลายพื้นผิวจราจร หากมีพื้นที่แคบ ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีขนาดเล็ก แต่หากมีพื้นที่กว้าง ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเรือนยอดกว้างเพื่อให้เกิดร่มเงา และเสริมสร้างภูมิทัศน์ตลอดแนวสัญจร

ชนิดไม้ที่ควรปลูกตามริมถนน ได้แก่ กระถิง ขี้เหล็ก มะเกลือ พิกุล มะขาม มะฮอกกานี สะเดา เสลา สารภี ประดู่ แคนแสด ตะแบก ป๊อบ พะยอม

5. พันธุ์ไม้ตามริมทางเท้า

เป็นการสร้างความร่มรื่น สวยงามแก่ผู้ใช้ทางเดิน โดยปกติ ริมทางเท้าจะมีพื้นที่ในการปลูกต้นไม้ที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากมักมีสิ่งก่อสร้างและระบบสาธารณูปโภคกีดขวางพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมควรมีทรงพุ่มที่ไม่กว้างใหญ่มาก ไม่ควรมีขนาดใหญ่และสูงจนเกินไป เติบโตช้า มีลำต้นเดี่ยว ไม่แตกกิ่งในระดับต่ำ ดอกมีกลิ่นหอม และมีสีสวยงาม ระบบรากไม่ลึกจนทำลายระบบน้ำและระบบระบายน้ำใต้ผิวเดิน

ชนิดไม้ที่ควรปลูกตามริมทางเท้า ได้แก่ ก้านกระา ตะแบก ตะเคียนทอง พิกุล มะเกลือ สะเดา สารภี อินทนิลน้ำ และอินทนิลบก

6. พันธุ์ไม้ตามริมน้ำ

เป็นการปลูกต้นไม้ตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง สร้างความร่มรื่น สวยงามแก่ผู้สัญจรและยังใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ พันธุ์ไม้ที่ปลูก จะต้องเป็นพันธุ์ไม้ที่ชอบขึ้นริมน้ำ ไม่มีใบ ดอก ผลที่ร่วงง่าย เพราะจะทำให้ลำน้ำสกปรก

พันธุ์ไม้ที่สามารถขึ้นได้บริเวณริมน้ำ ได้แก่ กุ่มน้ำ จามจู้ จิกน้ำ ดินเป็ดน้ำ ทองโหลง แปรงลำงวด มะกอกน้ำ โสภพวงและหวี หากอยู่ริมทะเล ควรเลือกปลูกพันธุ์ไม้ที่ทนต่อน้ำเค็ม เช่น กระติง ตะบูน ดินเป็ดทะเล นนทรี โปรง ฝาด ลำพู ลำแพน สนทะเล และแสม เป็นต้น

7. พันธุ์ไม้ตามศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์และย่านธุรกิจ

การเลือกปลูกต้นไม้ จะมุ่งเน้นความสวยงาม เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ พันธุ์ไม้ที่เลือกใช้ จึงควรมีดอกที่สวยงาม ให้ร่มเงา ลำต้นตรง ใบร่วงน้อย กิ่งก้านไม่เปราะ แตกหักง่าย ไม่มีผลขนาดใหญ่ ที่จะหล่น ก่อให้เกิดอันตรายต่อยานพาหนะและผู้สัญจร

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์และย่านธุรกิจ ได้แก่ กัลปพฤกษ์ ทองหลวง ตะแบก นนทรี บุนนาค ประดู่ พิกุล ราชพฤกษ์ ศรีตรัง เสลา อินทนิลน้ำ

8. พันธุ์ไม้บริเวณลานจอดรถยนต์

พื้นที่ลานจอดรถยนต์เป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวได้ โดยการปลูกต้นไม้ แทนการทำหลังคาเพื่อให้ร่มเงา พันธุ์ไม้ที่เลือกใช้บริเวณลานจอดรถยนต์ ควรมีเรือนยอดที่ให้ร่มเงาได้ ใบมีขนาดใหญ่ ไม่เล็กฝอย เพื่อให้ช่วยต่อการเก็บกวาดทำความสะอาดเมื่อตกลงมา ไม่ผลัดใบ กิ่งก้าน

เหนียว ไม่เปราะหักง่าย ไม่มีน้ำยางที่จะหยดลงมาทำความเสียหายแก่รถยนต์ ทนต่อมลพิษทางอากาศและความร้อน มีระบบรากลึกไม่ทำลายพื้นผิวจราจร

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลานจอดรถ ได้แก่ กระติง กระพี้จั่น จำปี จำปา ตะเลียงทอง ตะแบก ประดู่ พะยอม พิกุล มะเกลือ ยางนา สะเดา เสลา อินทนิลน้ำ และอินทนิลบก (ที่มา: กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)